

hrvatskoga naroda, zajednicu o kojoj se premalo zna i prerijetko govori.

Naposljetku, vrijedno je još jednom naglasiti činjenicu da je riječ o izvaninstitucionalnom pothvatu, tek financijski potpomognutom od strane nekoliko institucija (Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice Novi Sad, Hrvatsko nacionalno vijeće Subotica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata Subotica, Gomolava d. d. Zagreb). Za očekivati je da će uspjeh, potvrđen i pozitivnim odjekom u hrvatskoj javnosti, predstavljati dodatni poticaj svim tvorcima ovoga znanstvenog i izdavačkog pothvata. U tom se smislu čini vrlo izglednim da urednički tim neće pokleknuti pred financijskim i drugim nedaćama, te da ovo neće biti jedan od onih leksikonskih projekata koji su ostali nedovršeni.

Branko Ostajmer

Srpsko-hrvatski odnosi u XX. veku – dvadeset godina od početka rata, Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje (Novi Sad), Udruga za povijest, suradnju i pomirenje (Golubić Obrovački), Grafomarketing (Novi Sad), ur. Darko Gavrilović, Novi Sad, 2011., 293 str.

Nećemo biti prvi koji će konstatirati kako hrvatsko-srpski odnosi predstavljaju izuzetno složen društveni fenomen, koji se odvija(o) u više područja društvenog života između dvaju južnoslavenskih naroda – Hrvata i Srba, to jest hrvatskog i srpskog naroda i njihovih institucija tijekom povijesti i danas. U tim je odnosima sudjelovao veliki broj

aktera, s različitim ne samo ulogama i funkcijama nego i specifičnim težinama i značajem. Kada govorimo o područjima društvenoga života, navest ćemo one dijelove koji imaju najveću važnost: dijelovi državne vlasti, politika, kultura u svim segmentima – od znanosti, preko umjetnosti pa do popularne kulture, gospodarstvo, religija, sport...

Narav, pak, odnosa između Hrvata i Srba nije uvijek bila s pozitivnom konotacijom – znalo je, naime, biti razdoblja u, bližoj ili daljnjoj, povijesti koje su karakterizirale ne samo napetosti već i otvoreni sukobi, koji su vrhunili činjenjem zločina. Premda složeni, značajni i frekventni, hrvatsko-srpski odnosi nisu bili čest predmet znanstvenoga reflektiranja, napose u posljednjih 20-ak godina, čega je posljedica, osim izostanka njegove cjelovite obradbe, i postojanje određenih nesuglasja i jednostranosti, prije svega u ocjeni naravi i značaja, što je onda sve bogato figuriralo kao sastavnica u ideolojskim trvenjima sve do danas.

U tome kontekstu, hvale su vrijedni napori organizatora međunarodnih znanstvenih susreta, riječ je o dvjema nevladinim udrugama iz Srbije i Hrvatske,¹ na planu usustavljanja pristupa u tematiziranju hrvatsko-srpskih odnosa. Na međunarodnoj konferenciji održanoj 2011. godine odlučili su pozornost posvetiti ratnim sukobima između Hrvata i Srba s početka 90-ih godina XX. stoljeća. Naime, u Golubiću, kraj Obrovca, koncem kolovoza 2011. godine navedeni su organizatori priredili četvrti međunarodni znanstveni skup,² na kojemu je sudjelovalo desetak znanstvenika iz Hrvatske i Srbije te po jedan iz Njemačke i Sjedinjenih Američkih Država. Iznesena su, pak, izlaganja objavljena na hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku iste, 2011. godine u Novome Sadu u obliku samostalne publikacije, koju ovdje prikazujemo.

Petnaest radnji u Zborniku podijeljeno je u četiri tematske skupine: *Pomirenje i restitucija* (str. 7-32), zatim slijede *Raspad Jugoslavije* (str. 33-158), *Rat i mediji* (str. 159-192), *Udžbenici iz istorijel/povijesti* (str. 193-221) i *Dvadeset godina od početka rata* (str. 223-287). Na koncu, Zbornik donosi i *Izveštaj i zaključke* s ovoga skupa na srpskom i

engleskom jeziku (str. 289-293). Objavljeni uradci pripadaju različitim znanstvenim disciplinama – povijesti, pravu, sociologiji, kulturologiji te mediologiji, a karakterizira ih još i tematska raznolikost, obim tematskog obuhvata te znanstvena relevantnost i činjenična pouzdanost naracija.

Kada je riječ o radnjama u Zborniku koje se neposredno odnose na Hrvate u Vojvodini u kontekstu agresije Srbije na Hrvatsku 90-ih godina XX. stoljeća, istaknut ćemo prvo da među sudionicima znanstvenoga skupa u Golubiću ni 2011. godine nije bilo znanstvenika hrvatske nacionalnosti iz Srbije koji su do sada očitovali svoj znanstveni interes za problematiku određenoj naslovom Zbornika. Ova će, pak, činjenica, među ostalim, u ishodu imati, kao i u ranijim zbornicima s ovoga skupa, visoku podzastupljenost tema i uopće tematiziranja Hrvata u Vojvodini u kontekstualiziranju glavne teme u objavljenim radnjama te površnost i netočnosti u napisima koji se odnose izravno na njih. Naime, od 15 radnji objavljenih u Zborniku niti jedna nije u cijelosti posvećena Hrvatima u Vojvodini, već se djelomično tematizira tek u jednoj (dr. sc. Janko Veselinović, *Ostvarivanje manjinskih i statusnih prava Srba u Republici Hrvatskoj i Hrvata u Republici Srbiji sa aspekta evropskih integracija ovih dveju zemalja*, str. 225-248).

Isto se, s druge strane, ne bi moglo reći i za mjesto i način figuriranja Srba iz Hrvatske, kao tema u objavljenim radnjama u ovome Zborniku, čime se još jednom pridonijelo uspostavljanju sljedeće pravilnosti – diskursima i raspravama o hrvatsko-srpskim odnosima imamo snažnu prevagu, bilo po pitanju

¹ Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje iz Novoga Sada i Udruga za povijest, suradnju i pomirenje iz Golubića Obrovačkoga.

² Održavanje skupa su podržali: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Grad Obrovac, Srpsko narodno vijeće iz Zagreba, Hrvatsko nacionalno vijeće iz Subotice, Ministarstvo dijaspore Republike Srbije, Komesarijat za izbeglice Republike Srbije, Fond za pružanje pomoći izbeglicama, prognanim i raseljenim licima, Zajedničko vijeće općina iz Vukovara i JKP „Put“ iz Novog Sada.

učestalosti bilo obima, na strani srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj. I u ovome Zborniku čak su četiri radnje koje se izravno i u cijelosti bave srpskom zajednicom u Hrvatskoj: dr. sc. Saše Markovića *Diskurs o nacionalnom identitetu Srba u Hrvatskoj početkom 90-ih godina prošlog veka* (str. 57-73), zatim dr. sc. Davora Paukovića *Priprema rata: proslava 600. obljetnice Kosovske bitke kod Knina u srpnju 1989.* (str. 161-180), dr. sc. Ivana Balte *Promjene u školskom sustavu za srpsku narodnosnu zajednicu u Hrvatskoj (1991-2011) s posebnim osvrtom na nastavu povijesti i na školske sustave u Hrvatskoj u 19. i 20 st.* (str. 195-210) te prof. Drage Župarića Iljića *Razmatranje predstavnika zagrebačkih Srba o prekograničnoj suradnji Srba u Hrvatskoj sa Srbijom* (str. 269-287).

Tim prije se navedeno čini problematičnim iz razloga što istodobno i gotovo posve izostaje u tematiziranju ukupnih hrvatsko-srpskih odnosa elaboracija hrvatskoga segmenta u Srbiji, što je posebno osjetljivo kada je riječ i o hrvatsko-srpskom ratu s konca prošlog stoljeća. Konkretno, na primjer, u radnji se dr. sc. Vesne Ivanović *Izbjeglice – dvadeset godina poslije* (str. 249-268) pitanje izbjeglih i protjeranih Hrvata iz Vojvodine u Republiku Hrvatsku uopće ne spominje! S druge strane, u spomenutoj radnji dr. sc. Janko Veselinović, *Ostvarivanje manjinskih i statusnih prava Srba u Republici Hrvatskoj i Hrvata u Republici Srbiji sa aspekta evropskih integracija ovih djevu zemalja*, osim što je problematici Srba u Hrvatskoj posvećeno gotovo 14 stranica a Hrvatima u Srbiji nepune četiri, postoji i jedan broj netočnosti (npr. da se „sve nadležne institucije u Srbiji odnose ozbiljno“ glede

rješavanja pitanja tiskanja udžbenika za nastavu na hrvatskom jeziku – str. 245; da je „pitanje informisanja hrvatske nacionalne manjine rešeno na adekvatan način“ – str. 246) i jednostranosti (npr. da je opadanje broja Hrvata posljedica straha – str. 243; stavovi oko „bunjevačkog pitanja“ – str. 247; način rješavanja „zagarantiranoga mandata“ putem „prirodnog praga“ – str. 247), što naravno pridonosi iskrivljenju slike o društvenom položaju i problemima Hrvata u Vojvodini. U tomu, naime, nalazimo i najveći nedostatak ovoga Zbornika – izostanku i iskrivljenim sadržajima koji se odnose na Hrvate u Vojvodini u kontekstu ukupnih hrvatsko-srpskih odnosa.

Tomislav Žigmanov

Franjevačka književnost u Bosni u XVIII. stoljeću, edicija „Stoljeća hrvatske književnosti“, knjiga br. 109, prir. Marko Karamatić, Matica hrvatska, Zagreb 2011., 472 str.

Opće je poznato kako je veliki dio kulturne i duhovne povijesti Hrvata u ugarskome Podunavlju, napose onaj s konca XVII. i tijekom cijeloga XVIII. stoljeća, vezan uz djelovanje Reda male braće, to jest franjevaca. Radeći ne samo na pastoralnome planu u svojim samostanima u Budimu, Baču, Baji, Mohaču, Somboru, Petrovaradinu..., na ovome je području djelovanje franjevaca bilo, u organizacijskom smislu, vezano uz provinciju Bosne Srebrene do 1757. godine, kada se, zbog geopolitičkih i razloga bolje i učinkovitije funkcionalnosti, od nje odvajaju prekosavski i prekodunavski samostani osnutkom provincije sv. Ivana Kapistrana.